

چگونه رضاخان، رضاشاه شد نه رئیس جمهور؟

لیلا ابراهیمیان/ عزل «جمهوری‌نامه» و «جمهور» دست‌به‌دست می‌شد «حقیقت بارک‌الله» چشم بد دور/امبار کباب این جمهوری زور/ ازین پس گوش‌ها کر، چشم‌ها کور/چنین جمهوری بر ضد جمهور». مدت‌ها بود که موافقان و مخالفان مقابل هم صف بسته بودند و از مدح و ذم جمهوری می‌گفتند.

اول بهمن ماه ۱۳۰۲ بود که مقاله‌ای به طرفداری از جمهوری در ایران در یکی از روزنامه‌های استانبول به چاپ رسید؛ روزنامه‌های هوادار رضاخان با تعریف از آن مقاله، نظر رضاخان را پرسیدند ولی او از پاسخ مستقیم طفره رفت. فردای همان روز روزنامه‌ای از قولش نوشت: «ترقی هر کشور بیشتر بستگی دارد به روحیه مردم تا شکل حکومتش. نگاه کنید به یونان و انگلستان. هر دو سلطنتی‌اند؛ یکی فاسد و منحط و دیگری بزرگ، مرفه و سرزنده». حتی مکزیکی و فرانسه را به‌عنوان دو جمهوری باهم مقایسه کرد. می‌گویند اندیشه جمهوری زمانی که با احمدشاه برای رئیس‌الوزاری گفت‌وگو می‌کرد در ذهن‌اش قوت گرفت؛ بی‌تفاوتی شاه را به سرنوشت کشور دید و مزدوری برخی از رجال را برای قدرت‌های بزرگ به یاد آورد. اواخر سال ۱۳۰۲، زمانی که شاه جوان در سفر اروپایی بود، رضاخان کاری شتاب‌زده انجام داد؛ می‌خواست جمهوری در ایران برقرار کند. مشاوران رضاخان او را تشویق به این کار می‌کردند، تنها علی‌اکبر

■ عده‌ای از علما و بازرگانان در ملاقات با سردار سپه می‌خواهند او از طرح جمهوری صرف‌نظر کند؛ روز بعد رضاخان به ملاقات آیات‌عظام می‌رود و قول می‌دهد به طرح «جمهوری» پایان دهد. او عقب‌نشینی می‌کند.

و میرزاده عشقی و عارف قزوینی که بیشتر در مدح رضاخان می‌گفتند و می‌سرودند، جمهوری رضاخانی را قلابی می‌خواندند؛ روزنامه «ایران‌شهر» در سرمقاله «جمهوریت و انقلاب اجتماعی» نوشت «ما از ته دل ایسن جمهوریت را سلام خواهیم کرد.» شرایط علیه طرح رضاخان بود؛ از ابتدا به جمهوری رضاخانی بدبین شدند، برخی آن را طرح

داور بود که می‌گفت ایران هنوز آماده جمهوری نیست. کمیته‌های جمهوری‌خواهی تشکیل شد؛ مسکو پیامی در حمایت از جمهوری به سفارت خود در تهران فرستاد، حتی شاهزاده‌هایی چون فرانفرما و عین‌الدوله می‌خواستند ایران جمهوری شود. ملکش‌الشعراى بهار در کنار مخالفانی چون سیدحسن مدرس و سیدابوالحسن حائری‌زاده جمهوری را مقدمه دیکتاتوری رضاخان می‌دید.

شدند. علما از متحدان سنتی خود کمک گرفتند؛ این اعتراض تا چند روز ادامه دارد. قرار بود سوم فروردین مجلس درباره برپایی جمهوریت تصمیم‌گیری کند، اما جمعیتی پنج هزار نفری اطراف مجلس به طرفداری از شاه شعار می‌دهند. هم‌زمان تظاهراتی در مسجدشاه برپا می‌شود. رضاخان دو هنگ را برای متفرق کردن معترضان به اطراف مجلس می‌فرستد اما این اقدام او با اعتراض مؤتمن‌الملک، رئیس‌مجلس مواجه می‌شود. روز پنج فروردین، عده‌ای از علما و بازرگانان در ملاقات با سردار سپه می‌خواهند او از طرح جمهوری صرف‌نظر کند؛ روز بعد رضاخان

شکست سیاسی رضاخان بود؛ شکستی که در نتیجه آن همدام فروردین به قهر تهران را به سمت ملک شخصی خود در رودهن ترک می‌کند. روزنامه‌های طرفدارش مقالاتی علیه مخالفان منتشر می‌کنند، روز بعد نظامیان در تهران و شهرستانها رژه‌ای در حمایتش انجام می‌دهند. امرای لشکری در بیست‌ویکم فروردین مجلس در جلسه‌ای فوق‌العاده به مسئولیت رئیس‌الوزاری سردار سپه تأکید می‌کنند. سه روز بعد سردار سپه کابینه خود را معرفی می‌کند؛ او در این کابینه وزارت جنگ را برعهده دارد.

تأسیس مؤسسه سرم سازی

کمیسیون فواید عامه و پست و تلگراف لایحه پیشنهادی دولت راجع به تأسیس مؤسسه دفع آفات حیوانی و سرم‌سازی را تحت مطالعه آورده و به مجلس شورای ملی تحت دو ماده پیشنهاد می‌نماید. به وزارت فلاحت و تجارت و فواید عامه اجازه داده شود که مؤسسه مخصوصی به نام (دفع آفات حیوانی و سرم سازی) در تحت نظارت انستیتو پاستور تأسیس و مجاز است که یک نفر متخصص فنی بطاری با مبلغ چهار هزار تومان سالانه استخدام نماید. روزنامه قانون - چهارشنبه ۱۱ قوس [آذر] ۱۳۰۳

نقشه ساخت ساختمان میدان توپخانه

عریضی ساخته شده در جلوی بلدی گل کاری خواهد شد. قبلاً مستشار بلدی به نظر داشت که خیابان‌ها و پیاده روهای اطراف به‌طرز امریکا با آجرهای مخصوصی ساخته شود ولی نظر به آنکه آن قسم آجر در طهران کمتر موجود بود قرار شده است که عرض خیابان‌ها به عرض متر با آجر ساخته شود و وسط خیابان نوار صری به سمت[سیمان] مستور شود. روزنامه ستاره ایران - پنجشنبه ۱۶ جوزا[خرداد] ۱۳۰۳

راپرت وضعیت آموزش و پرورش در سال ۱۳۰۲

صورت مندرجه ذیل که به‌طور کلی نگاشته می‌شود عبارت از تعداد کلیه مدارس محصلین ایران است که در سنه ۱۳۰۲ مشغول تحصیل بوده‌اند. کلیه مدارس و عده شاگردان آن در تهران محصلین ذکور مدارس عالی که عبارت از: طب - موزیک - سیاسی - فلاحت - دارالفنون - دارالمعلمین مرکزی باشند ۶۲۹ نفر بوده‌اند. مدارس خارجه عبارت از: امریکایی - نیلسن - سن لویی امریکایی نجات - آلیانس فرانسه - سن ژرف آلیانس بنی اسرائیل - ارامنه - بات اسرائیلی هستند. محصلین ذکور ۱۸۱۹ نفر و اناتش ۶۲۱ نفر بوده که جمع شاگردان ذکور و اناتش مدارس خارجه ۲۴۴۰ نفر می‌باشند. محصلین مدارس متوسطه هشتگانه دولتی ۱۹۸۵ نفر - شاگردان مدارس ملی ذکور ۲۲۱۲ نفر - محصلین ۳۰ مدارس ابتدایی دولتی ۵۳۹۷ نفر - عده طلاب ۴ مدرسه قدیمه ۶۲۶ نفر - محصلات ۹ مدرسه دولتی نساء که بعضی از آنها نیز سه مدرسه کلاس متوسطه هم به انضمام دارالمعلمیات ۱۷۱۸ نفر - محصلات ۳۵ مدرسه انات غیر دولتی ۳۰۷۸ نفر - محصلین ۳۳ مکاتب ۵۸۱ نفر. عده مدارس حومه طهران ۱۸ باب و محصلین ذکور ۳۳ و محصلات انات آنان ۸۸ نفر جمیعاً انات و ذکور مدارس حومه ۸۲۱ نفر بوده‌اند.

شنبه ۱۱ خرداد

اساس نیروی هوایی ایران با ایجاد نخستین واحد هواپیمایی نظامی متشکل از چند هواپیمای یونکرس در فرودگاه قلعه مرغی پایه‌گذاری شد.

یکشنبه ۲۹ اردیبهشت

ساخت میدان توپخانه با بودجه اولیه ۱۷ هزار تومان آغاز شد. بنای اولیه میدان مربوط به سال ۱۲۴۷ می‌باشد.

یکشنبه ۱۲ تیر

محمدرضا کردستانی ملقب به میرزاده عشقی، شاعر و مدیر روزنامه قرن بیستم در خانه خود ترور شد.

سه‌شنبه ۷ مرداد

طرح استیضاح دولت رضاخان از سوی نمایندگان اقلیت مجلس به رهبری سیدحسن مدرس انجام و با رأی اعتماد مجلس به رئیس‌الوزرا شکست خورد.

۸ شهریور

رضاخان سردار سپه رئیس‌الوزرا، سومین کابینه خود را تشکیل داد. این کابینه تا ۲۸ آذر ۱۳۰۴ به کار خود ادامه داد.

سه‌شنبه ۱۶ دی

قانون تأسیس مؤسسه دفع آفات حیوانی و سرم‌سازی مؤسسه پاستور به تصویب مجلس رسید.

یکشنبه ۲۱ دی

مجلس شورای ملی تصویب و دولت را مکلف به اجرا می‌نماید که از آغاز نوروز سنه ۱۳۰۴ سال آینده، تاریخ رسمی سالانه مملکت ایران مطابق تاریخ قدیم از فروردین ماه شروع و به استفاده خامه داده شود.

شنبه ۲۵ بهمن

مجلس شورای ملی، احمد شاه را از فرماندهی کل قوا عزل و رضاخان سردار سپه را به این مقام منصوب کرد.

پنجشنبه ۸ اسفند

دایره سجل احوال و احصایه کل مملکتی در وزارت کشور تشکیل شد.

یکشنبه ۱۷ فروردین

احمدشاه قاجار، رضا خان سردار سپه را به‌دلیل خیانت آشکار به شاه و ملت از مقام رئیس‌الوزاری برکنار کرد.

دوشنبه ۱۸ فروردین

رضاخان رئیس‌الوزرا و وزیر جنگ از مقام خود کناره‌گیری و استعفای خود را تقدیم مجلس شورای ملی کرد.

سه‌شنبه ۱۹ فروردین

مجلس شورای ملی در جلسه‌ای غیرعلنی، با اکثریت آرا به رئیس‌الوزاری رضاخان و دولت وی رأی اعتماد داد.

پنجشنبه ۱۹ اردیبهشت

وزارت مالیه به تمامی اداره‌های مالیه ابلاغ کرد، با توجه به تبدیل تقویم رسمی به هجری خورشیدی، در مکاتبات از تاریخ شمسی استفاده کرده و به اسنادی که با تاریخ غیر خورشیدی نوشته شده، معادل خورشیدی اضافه شود.

شنبه ۱۱ خرداد

اساس نیروی هوایی ایران با ایجاد نخستین واحد هواپیمایی نظامی متشکل از چند هواپیمای یونکرس در فرودگاه قلعه مرغی پایه‌گذاری شد.

یکشنبه ۲۹ اردیبهشت

ساخت میدان توپخانه با بودجه اولیه ۱۷ هزار تومان آغاز شد. بنای اولیه میدان مربوط به سال ۱۲۴۷ می‌باشد.

یکشنبه ۱۲ تیر

محمدرضا کردستانی ملقب به میرزاده عشقی، شاعر و مدیر روزنامه قرن بیستم در خانه خود ترور شد.

سه‌شنبه ۷ مرداد

طرح استیضاح دولت رضاخان از سوی نمایندگان اقلیت مجلس به رهبری سیدحسن مدرس انجام و با رأی اعتماد مجلس به رئیس‌الوزرا شکست خورد.

۸ شهریور

رضاخان سردار سپه رئیس‌الوزرا، سومین کابینه خود را تشکیل داد. این کابینه تا ۲۸ آذر ۱۳۰۴ به کار خود ادامه داد.

سه‌شنبه ۱۶ دی

قانون تأسیس مؤسسه دفع آفات حیوانی و سرم‌سازی مؤسسه پاستور به تصویب مجلس رسید.

یکشنبه ۲۱ دی

مجلس شورای ملی تصویب و دولت را مکلف به اجرا می‌نماید که از آغاز نوروز سنه ۱۳۰۴ سال آینده، تاریخ رسمی سالانه مملکت ایران مطابق تاریخ قدیم از فروردین ماه شروع و به استفاده خامه داده شود.

شنبه ۲۵ بهمن

مجلس شورای ملی، احمد شاه را از فرماندهی کل قوا عزل و رضاخان سردار سپه را به این مقام منصوب کرد.

پنجشنبه ۸ اسفند

دایره سجل احوال و احصایه کل مملکتی در وزارت کشور تشکیل شد.

یکشنبه ۱۷ فروردین

احمدشاه قاجار، رضا خان سردار سپه را به‌دلیل خیانت آشکار به شاه و ملت از مقام رئیس‌الوزاری برکنار کرد.

دوشنبه ۱۸ فروردین

رضاخان رئیس‌الوزرا و وزیر جنگ از مقام خود کناره‌گیری و استعفای خود را تقدیم مجلس شورای ملی کرد.

سه‌شنبه ۱۹ فروردین

مجلس شورای ملی در جلسه‌ای غیرعلنی، با اکثریت آرا به رئیس‌الوزاری رضاخان و دولت وی رأی اعتماد داد.

پنجشنبه ۱۹ اردیبهشت

وزارت مالیه به تمامی اداره‌های مالیه ابلاغ کرد، با توجه به تبدیل تقویم رسمی به هجری خورشیدی، در مکاتبات از تاریخ شمسی استفاده کرده و به اسنادی که با تاریخ غیر خورشیدی نوشته شده، معادل خورشیدی اضافه شود.

شنبه ۱۱ خرداد

اساس نیروی هوایی ایران با ایجاد نخستین واحد هواپیمایی نظامی متشکل از چند هواپیمای یونکرس در فرودگاه قلعه مرغی پایه‌گذاری شد.

یکشنبه ۲۹ اردیبهشت

ساخت میدان توپخانه با بودجه اولیه ۱۷ هزار تومان آغاز شد. بنای اولیه میدان مربوط به سال ۱۲۴۷ می‌باشد.

یکشنبه ۱۲ تیر

محمدرضا کردستانی ملقب به میرزاده عشقی، شاعر و مدیر روزنامه قرن بیستم در خانه خود ترور شد.

سه‌شنبه ۷ مرداد

طرح استیضاح دولت رضاخان از سوی نمایندگان اقلیت مجلس به رهبری سیدحسن مدرس انجام و با رأی اعتماد مجلس به رئیس‌الوزرا شکست خورد.

۸ شهریور

رضاخان سردار سپه رئیس‌الوزرا، سومین کابینه خود را تشکیل داد. این کابینه تا ۲۸ آذر ۱۳۰۴ به کار خود ادامه داد.

سه‌شنبه ۱۶ دی

قانون تأسیس مؤسسه دفع آفات حیوانی و سرم‌سازی مؤسسه پاستور به تصویب مجلس رسید.

یکشنبه ۲۱ دی

مجلس شورای ملی تصویب و دولت را مکلف به اجرا می‌نماید که از آغاز نوروز سنه ۱۳۰۴ سال آینده، تاریخ رسمی سالانه مملکت ایران مطابق تاریخ قدیم از فروردین ماه شروع و به استفاده خامه داده شود.

شنبه ۲۵ بهمن

مجلس شورای ملی، احمد شاه را از فرماندهی کل قوا عزل و رضاخان سردار سپه را به این مقام منصوب کرد.

پنجشنبه ۸ اسفند

دایره سجل احوال و احصایه کل مملکتی در وزارت کشور تشکیل شد.

یکشنبه ۱۷ فروردین

احمدشاه قاجار، رضا خان سردار سپه را به‌دلیل خیانت آشکار به شاه و ملت از مقام رئیس‌الوزاری برکنار کرد.

دوشنبه ۱۸ فروردین

رضاخان رئیس‌الوزرا و وزیر جنگ از مقام خود کناره‌گیری و استعفای خود را تقدیم مجلس شورای ملی کرد.

سه‌شنبه ۱۹ فروردین

مجلس شورای ملی در جلسه‌ای غیرعلنی، با اکثریت آرا به رئیس‌الوزاری رضاخان و دولت وی رأی اعتماد داد.

پنجشنبه ۱۹ اردیبهشت

وزارت مالیه به تمامی اداره‌های مالیه ابلاغ کرد، با توجه به تبدیل تقویم رسمی به هجری خورشیدی، در مکاتبات از تاریخ شمسی استفاده کرده و به اسنادی که با تاریخ غیر خورشیدی نوشته شده، معادل خورشیدی اضافه شود.